

How the West was ... lost

Is het cultuurpessimisme weer terug? Wellicht ingegeven door de (voornamelijk in het Westen) voelbare banken-, krediet- of eurocrisis, lijkt er een ware hausse op de uitgevermarkt te zijn ontstaan van boeken die de ondergang van het Westen voorspellen. Op zich is dat niet nieuw, immers, direct na de Eerste Wereldoorlog waren de boeken van Oswald Spengler ook zeer populair. Zijn *Der Untergang des Abendlandes* ging over het ophanden zijnde deficit van West-Europa. Hij voorspelde dat de westerse voorsprong - zichtbaar in vele gebieden zoals de cultuur en de economie - eindig zou zijn. Een dergelijke teneur is momenteel ook te bespeuren bij een aantal gerenommeerde schrijvers, politici en historici. Het Westen lijkt te worden ingehaald door het 'Oosten'. In willekeurige volgorde bespreek ik hier een aantal boeken.

Neil MacGregor
**Een
geschiedenis
van de
wereld
in 100
voorwerpen**
Spectrum

Het waren de Europeanen die met de ontdekkingsreizen begonnen en grote gedeelten van de wereld veroverden. Eeuwen later brachten rationalisme en verlichting nog meer voorspoed voor de westerse mens. **Niall Ferguson** beschrijft de - volgens hem - zes 'drijvende krachten van wereldmacht' waarop het Westen haar economische, medische, militaire en religieuze voorsprong baseerde. Hij geeft in zijn boek **Beschaving, het Westen en de rest** tevens aan waarom binnen afzienbare tijd het Westen deze voorsprong dreigt te gaan verliezen. De zes oorzaken (of, zoals hij ze noemt: *killer-apps*) zijn: concurrentie, natuurwetenschap, eigendomsrechten, geneeskunde, de consumptie-maatschappij en het arbeidsethos. Het Westen benutte al deze *killer-apps* om de wereld te overheersen, maar volgens Ferguson wordt haar leidende positie overgenomen door het Oosten. Het overdragen van deze macht werd gesymboliseerd door de *kowtow* (buiging) die president Obama maakte voor de Chinese premier Wen Jiabao in november 2009. Het Westen is voortaan economisch afhankelijk geworden van de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India en China). De vooruitgang in de rest van de wereld zal weldra worden gevolgd door een educatief-culturele voorsprong in het Oosten. Wellicht was die er al veel langer, maar hebben wij door ons eurocentrisme deze nooit gezien. In **Een geschiedenis van de wereld in 100 voorwerpen** valt op dat slechts een gering aantal van de beschreven voorwerpen uit Europa afkomstig zijn. Dit heeft waarschijnlijk niet te maken met het feit dat schrijver **Neil MacGregor** directeur is van het British Museum, maar vooral omdat Europa ietsje minder te bieden heeft gehad dan

wij misschien denken. De westerse beschaving is volgens Ferguson tegenwoordig samen te vatten in een aantal B's: betaalamtens, barbecue, Bijbels en baseballpetten. In het dikke boek van MacGregor (785 pagina's) wordt dit beeld bevestigd. In twintig hoofdstukken wordt de hele wereldgeschiedenis chronologisch behandeld, in elk hoofdstuk worden vijf voorwerpen getoond en beschreven. Het werelddeel Europa is zoals gezegd slecht vertegenwoordigd. Slechts de creditcard, een ingedeukte penny van de suffragettes en de scheepschronometer van HMS Beagle zijn voorbeelden van onze westerse overheersing. Maar veel heeft onze westerse overheersing volgens MacGregor dus niet om het lijf gehad. Welke gebieden gaan Europa dan overvleugelen? Welke zijn die landen in het Oosten dan? **Robert Kaplan** is een invloedrijke journalist en adviseur geweest van verschillende Amerikaanse presidenten. Zijn boek **Moesson. De Indische oceaan en de toekomstige wereldlanden** is (net als het boek van Ferguson) een bestseller geworden. Volgens Kaplan zal in de eenentwintigste eeuw het centrum van de

wereld zijn opgeschoven van West-Europa naar de gebieden die rond de Indische oceaan liggen. Oorlogen zullen zich hier gaan afspelen, omdat de vitale handelsroutes en energiebronnen zich rond genoemde oceaan bevinden. Als het Westen haar mondiale dominantie wil behouden zal het terdege rekening moeten gaan houden met landen als Afghanistan, Pakistan en India uiteraard, maar ook landen als Indonesië en Thailand. Een andere grote mogendheid werd al eerder door Ferguson genoemd: China. Ook de voormalige minister van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten **Henry Kissinger** beschouwt China als de belangrijkste concurrent. Zijn obsessie met China begon tijdens zijn stiekeme bezoek aan het land in 1971; president Nixon volg-

Henry Kissinger Over China

de niet veel later. Kissinger bezocht ook na zijn actieve politieke carrière het land vele malen. In **Over China** beschrijft hij keer op keer de daadkracht die hij aanschouwt en het arbeidsethos dat bij de Chinezen aanwezig is. Vooral de snelle vooruitgang die het land op economisch

vlak heeft geboekt na de dood van Mao in 1976, zorgt er volgens Kissinger voor dat het niet lang duurt voor de Verenigde Staten worden overvleugeld als wereldmacht. Een zelfde teneur is te lezen in **Verbijsterend China. Wereldmacht van een andere soort**, geschreven door de Nederlander Jan van der Putten. Het is onontkoombaar, maar de Chinezen zullen de hele wereld gaan domineren. Hun aantallen zijn voor ons niet te bevatten: over een aantal decennia zijn er in China een tiental steden met een miljoen inwoners die nu nog niet eens bestaan. Niet alleen in aantallen zullen de Chinezen het Westen overvleugelen, ook qua kennis voorspelt Van der Putten een dominantie uit het Oosten: minder dan vijf procent van de Amerikaanse bevolking is van Aziatische komaf, maar op Harvard University is dat al 13 procent en op Berkeley maar liefst 34 procent. Volgens Van der Putten is er binnenkort geen G20-overleg meer, maar slechts een G2.

De laatste in de rij van (cultuur)pessimistische schrijvers is **Ian Morris**. De titel van zijn werk: **De val van het Westen. Hoelang houdt de westerse dominantie nog stand?** spreekt boekdelen. In ruim 800 pagina's schetst hij een beeld van de oorzaken van de Europese voorspoed en legt hij uit waarom het Westen domineert... althans voorlopig. Hoewel het nog wel even zou kunnen duren is het volgens hem van wezenlijk belang om ons meer in het Oosten te verdiepen en de woorden van Kipling links te laten liggen (*O, east is east, and west is west, and never the twain shall meet*). Op die manier zou het pessimisme wel eens om kunnen slaan in een optimistische visie op de toekomst omdat er nog veel te leren valt van de volkeren in het oosten.

Ben Vriesema

N. Ferguson, Beschaving.

Het Westen en de Rest

(Uitgeverij Contact, Amsterdam 2011)

N. MacGregor, Een geschiedenis

van de wereld in 100 voorwerpen

(Uitgeverij Unieboek/ Het Spectrum, Houten 2011)

H. Kissinger, Over China

(De Bezige Bij, Amsterdam 2011)

J. van der Putten,

Verbijsterend China. Wereldmacht van een andere soort

(Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2011)

Robert D. Kaplan, Moesson.

De Indische Oceaan en de toekomstige wereldmachten

(Uitgeverij Unieboek/Het Spectrum, Houten 2011)

I. Morris, De val van het Westen.

Hoelang houdt de westerse dominantie nog stand?

(Uitgeverij Unieboek/Het Spectrum, Houten 2011)